

THINK NAMIBIA
Sustainable Forest
Management

LIKUTUNDAKANO WIYA NA MPARUKITO DAMO

LIFANO #1

VINKE LIKUTUNDAKANO WIYA NA MPARUKITO DAMO?

Likutundakano wiya na mparukito damo kutantashi viwanenamo vya ku wana mu wiya vikareshi pa vyukiliro ndi pa nkondomoke. Vyavyo ku vikondopeka vikare virughanita vya mulyo pavyukiliro ku rughanita vikwa wiya pa vyukiliro, yira kushimba nyango ndi virughanita vya kupira kuvyukilira na mulyo ku rughanita vikwantjitwe mu ku wanenamo mauwa pa hana ku lihamitiramo, yira veta da likutjindjo lya ukarompepo. Likutundakano lya ntjitwe na mparukito damo kwa vihangura pa maruha mane, yira litapatano, kuyakura, kurawira ntani mpo ntani virughanita.

Kwa vingungunyikira ashi tona/matunda 2 da mpepo ya yidona ya mu wiya kwa kara ku ruha rwa mukuro waNamibia, ntani tona/matunda 97 kwa kara ku wiru ya livhu.

Kwa karanka lingungunyiko 24.07 m³/ha matunda parutatu ya vimenwa vya ku lirango mu wiya muNamibia.

Mulyo wa wiya wa vitondo mu 2034 kwa vingungunyikira yira weno:

- Milliona 10.2 parutatu yavikwa vikuni
- Milliona 2 parutatu matunda para
- Milliona 634 parutatu mumatunda vikwa vitondo
- 5,857 pa rutatu mu matunda vyavyo vikwa vitondo-tondo

Wiya waNamibia kwakara wiya wa kuvhumbama na ku gcughuruka kutika 10,560 Gg ya mpepo ya yidona 1 Gg = 1000 mu tona mu mwaka.

Ruha rwa wiya muNamibia kwa tapanga virughana vya kutika 5,600 ku mambo na mu doropa.

Makungo wiya pa mukunda kwa wanangamo viyeramo vya kutika ku N\$ 100,000 mu mwaka, kutika ku makungo wiya 43 ogho va pulitira muNamibia vino kutika N\$ 4,300,000 mu ruha rwa likungo wiya pa namukunda.

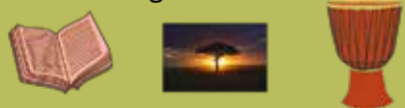

MARUHA GHA LIKUNDAKANO LYA WIYA NA MPARUKITO DAMO

VIRUGHANITA VYA MPO

Virughanita vya pantjitwe ovyo vya vaterango mu ku wa pukurura maparu gha vantu:

- Mulyo wa mpepo
- Mulyo wa uwa wa ntjitwe
- Mulyo ku makushongo
- Mulyo wa liwapukururo
- Vighayadara vya livango
- Mpo na upingwa

MARAWIRO VIRUGHANA

Virughana vya ku tundilira ku marawiro gha likutundakano wiya na ntjitwe:

- Veta da ukaro mpepo
- Likutapatano lya mpepo ya yidona
- Veta da ruhandjo
- Liwapukururo mema
- Linyateko

LITAPATANO VIRUGHANA

Virughana vya muruha rwa muyangu ogho wa tundango mu wiya:

- Ndyu (nyango, matanga na ushi)
- Mema gha makenu
- Magholi, vikuni
- Virughanita vya kudikita

LIYAKURO VIRUGHANA

Virughana ovyo vya pulitirango ruha tapatano ntjitwe na virughana vishoroke:

- Kuyangura nkondo da ntjitwe
- Mpito da uturo
- Likudingo lya vitungita rutu
- Liwapukururo livhu

MULYO WA LIKUNGONTJITWE KU LIKUTUNDAKANO LYA WIYA NA MPARUKITO DAMO

Wiya kwa kara na mulyo mu ku tulitapo ukaro mwene pauntu na lihugvaru mu kuparuka mwaunyoye ntani veta da ukaro mpepo. Namibia ntjo shirongo kuUcuma waAfrica sha karo na likengururo likutjindjo lya ukarompepo. Runone rwa mu wiya do rwa vaterango mu ku sheshupitapo madonganito gha tundilirango ku likutjindjo lya ukarompepo.

MULYO WA PANTU MU LIKUTUNDAKANO NA MPARUKITO DAMO

Vantu vatungo ku mambo muNamibia kwa huguvaranga kehe liyuva mu marunone gha mu wiya mu ku paruka. Shingi sha mandi gha pampo kwara ku viha vyaUmboyeru wa shirongo kwa gha dikitanga ku vitondo, mushoni, na mbu. Mpo dimwe kwa hamitarangamo lirughanito vitondo vya ngandi.

Mparukito dimwe da pampo kwa hamitiramo na ku nkondopeka vakamali vatungo ku mambo mu ku tapa mpito va wanenemo viyeramo.

MULYO WA VIKWALIPARU MU LIKUTUNDAKANO LYA WIYA NA MPARUKITO DAMO

Mutnjima ntjima yaNamibia udito wa likonkoso livhu, kwa yitapo ruha rwa liyanguro makara rwa dola daNamibia miliyuna 160, oro rwa kuto vantu 6,000 mbyo vayangura tona 120,000 mu ruha rwa lipulitiro lya (Forest Stewardship Council; FSC) kehe mwaka.

Ruha rwa makara muNamibia varudimburura pa ntambo ya virongo vya pandje, ntani va vi nongona ashi ndo ruha rwa karo na makara gha makenu muUdjuni mudima, morwa liyanguro lya kutikitamo veta na ndjenditito.